

6de bewaakten de gijzelaarskampen in Noord-Brabant, de 4de en 5de het concentratiekamp Vught en de 2de compagnie die van juli '42 af een half jaar lang het *Judendurchgangslager* Westerbork bewaakt had, werd begin '43 in de 'Vesting Scheveningen' gelegerd. In totaal kwamen er in het *Wachbataillon* korte of lange tijd ca. drie-en-dertighonderd Nederlandse vrijwilligers terecht: NSB'ers, ex-NSNAP'ers, leden van de door de pro-Duitse avonturier Paul Kiès geleide voormalige Troelstra-beweging, en partijlozen; het werd een ongeregelde, bandeloze troep (de gemiddelde sterkte was ongeveer twaalfhonderd man) waarvan talrijke leden, afgezien nog van de kwalijke taak die zij verrichtten, zich schuldig maakten aan diefstal, oplichting, plundering, chantage en geweldpleging. Wij vermelden in dit verband dat de Britse luchtmacht op 13 februari '43 in het kamp Amersfoort (de meeste gevangenen waren toen al naar Vught verplaatst) de barakken van de 1ste compagnie van het *Wachbataillon* aanviel; onder de SS'ers vielen toen zes doden en elf gewonden. 'Die angreifenden Flieger', werd in een rapport van de *Wehrmacht* opgemerkt, 'kannten also die genaue Lage und Bestimmung dieser Baracke!'¹ – een veronderstelling die onjuist was: voor de RAF was het een toevallsdoel.²

Nu de kamp-SS'ers.

Toen Amersfoort in augustus '41 in gebruik werd genomen, werd, gelijk reeds vermeld, SS-Obersturmführer Walter Heinrich *Lagerkommandant*. Als politiefunctionaris had hij nooit met de interne organisatie van een concentratiekamp te maken gehad: hij kon dus uit eigen ervaring geen scholing geven aan de ca. twintig leden van het *Wachkommando* die hij voor de kamp-SS uitkoos. Een van die twintig, Willy Engbrocks, een Duitser uit Limburg,³ wist later slechts weer te geven dat Heinrich tegen de kamp-SS'ers zei: 'Dit wordt een verzamelplaats voor levensgevaarlijke elementen.'⁴ Hoe men met die elementen moest omgaan, werd de Amersfoortse kamp-SS'ers niet door Heinrich duidelijk gemaakt maar door twee SS'ers uit

¹ WBN, *Feldkommandantur* 724: 'Lage- und Stimmungsbericht Nr. 2/43' (27 febr. 1943), p. 5 (CDI). ² De aanval werd uitgevoerd door lange-afstandsjagers van het type *Mustang* die op 13 februari '43 opdracht hadden, boven Noord-Frankrijk, België en Nederland te vliegen en elk doel te bestoken dat daarvoor in aanmerking kwam; bij het concentratiekamp Amersfoort werd de aandacht van een eskader van 4 *Mustangs* getrokken doordat een aantal militairen van het *Wachbataillon* voor hun barak opgesteld stond. ³ Hij wilde, beweerde hij later, in een vroeg stadium onderduiken maar liet dat na, toen een geestelijke te Gemert hem aangeraden had te blijven, zeggend: 'Probeer een goed mens te zijn voor de gevangenen'. (R. Valkenburg: *Een mens in haatumiform*, p. 22). ⁴ A.v., p. 21.